

# Μαθησιακές Δυσκολίες στην προσχολική και σχολική ηλικία

**Χαρούλα Ντάλλα MSED/ECSE/ECE/LP**

*Clinical Director/SELENI Institute*

*NYS Psychoanalyst*

*NYS Certified Special Educator*

ο σημερινό σεμινάριο θα εστιάσουμε στις παρακάτω  
θέματα

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟ /ΜΗ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟ (Αναπτυξιακά)

ΔΥΣΚΟΛΟ ΠΑΙΔΙ/ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΕΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΟ ΑΓΧΟΣ

ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ/ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ΔΑΣΚΑΛΑ/Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Ανάπτυξη παιδιών προσχολικής αγωγής  
/Φυσιολογική

**Σωματικός/Κινητικός τομέας**

**Μηθητικός/Γνωστικός Τομέας**

**Γλωσσικός Τομέας**

**Συναισθηματικός Τομέας (κοινωνικότητα)**

**Τομέας**

**προσαρμοστικότητας/αυτοεξυπηρέτησης**

## **Κινητικός τομέας (αδρόι και λεπτοί χειρισμοί)**

Η βρεφική/νηπιακή ηλικία ο άνθρωπος είναι περισσότερο κινητικός από  
αργότερα!

Οι γονείς και οι δάσκαλοι σε αυτό το στάδιο της «ανακάλυψης» καλούνται να  
επιτρέψουν τα παιδιά τους ελεύθερα να πειραματιστούν και να παίξουν.

Το παιχνίδι είναι και ΠΡΕΠΕΙ ΠΑΝΤΑ να είναι μέρος της καθημερινότητας ενός  
παιδιού και στο σπίτι και στο σχολείο

## Γνωστικός τομέας

Στον τομέα αυτό παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές καθώς εμφανίζεται η συμβολική λειτουργία και η χρήση της γλώσσας (symbolic use of language)

Το παιδί δεν περιορίζεται στις αντανακλαστικές κινήσεις αλλά αρχίζει να παράγει εσωτερικά σύμβολα (προϋποθέτει καλά γονεϊκά πρότυπα) τα οποία αντιπροσωπεύουν εξωτερικά αντικείμενα και διαμορφώνει σχέσεις ανάμεσά τους (representational thinking)

Το «πώς» και το «γιατί» είναι δύο λέξεις που το παιδί χρησιμοποιεί σε καθημερινή βάση.

Η σκέψη του γεννά απορίες και αναζητά απαντήσεις οι οποίες όμως δεν είναι πάντα απόρροια λογικής. Είναι η ηλικία που η σκέψη των παιδιών διακατέχεται από αρκετή φαντασία και εγωκεντρισμό (5<sup>ο</sup> έτος το πιο σημαντικό)

(www. Wikipedia)

# Συναισθηματική ανάπτυξη

**Εξάρτηση/Ανεξαρτητοποίηση/Εξάρτηση (1<sup>ο</sup> έτος, 2<sup>ο</sup> έτος)**

**Αποχωρισμοί**

**Ξεσπάσματα (φυσιολογικά)**

**Μεταβάσεις (από το σχολείο στο σπίτι/ από το σπίτι στο σχολείο/σχολικές μεταβάσεις-τρόποι καλύτερης διαχείρισης-transitions)**

**Κοινωνικοποίηση/παράλληλο παιχνίδι/συμβολικό παιχνίδι/παιχνίδι φαντασίας-pretend play**

# ΑΝΑΠΤΥΞΗ στη Σχολική ηλικία

Η σχολική ηλικία ξεκινά περίπου το έκτο έτος ζωής του παιδιού και τελειώνει στην ηλικία που είναι σεξουαλικά ώριμο (11ο έτος για τα κορίτσια, 13ο έτος για τα αγόρια).

## Σωματική ανάπτυξη

Ετην ηλικία αυτή μειώνεται ο ρυθμός αύξησης σε ότι αφορά τα σωματικά μέλη και δίνεται έμφαση στην ποιοτική αλλαγή αυτών.

Ενώ στις προηγούμενες ηλικίες στόχος ήταν η ανάπτυξη των μελών εκείνων που απαρτίζουν το άτομο, τώρα το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στην τελειοποίησή τους και στη ρύθμιση των βιοσωματικών και ψυχικών λειτουργιών.

## Νοητικός τομέας

Ετο νοητικό τομέα πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές καθώς το παιδί εγκαταλείπει τον εγωκεντρισμό και τη διαισθητική λογική της νηπιακής ηλικίας και αποκτά μια πιο συνεπή και σταθερή λογική.

Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η αποκέντρωση της αντίληψης και η κατάκτηση γνωστικών λογικών σχημάτων (πχ. Σχέσεις ανισότητας, έννοια αριθμού, βάρους, όγκου κ.α).

Η σκέψη όμως δεν έχει ακόμα τελειοποιηθεί καθώς παραμένει «δέσμια της συγκεκριμένης πραγματικότητας», δηλαδή το παιδί μπορεί να επεξεργαστεί λογικά ότι βρίσκεται στα πλαίσια της καθημερινότητάς του και όχι αφηρημένες έννοιες.

Ετην ηλικία αυτή παρατηρούμε και τις μεγαλύτερες διαφορές στο επίπεδο νοημοσύνης ανάμεσα στα παιδιά, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στις σχολικές τους επιδόσεις.



## Ψυχοσθηματικός-κοινωνικός τομέας

Κατά την περίοδο αυτή γίνεται η μετάβαση από το «Εγώ» στο «Εμείς».

Με την είσοδό του στο σχολείο το παιδί μετατοπίζει το ενδιαφέρον του από τον εαυτό του στους συνομηλίκους του και καθώς το σχολείο είναι η μικρογραφία της κοινωνίας συντελεί και στην κοινωνικοποίησή του.

Η μεροληπτική αντιμετώπιση των γονέων εξισορροπείται με την αντικειμενική πραγματικότητα του σχολείου.

Το παιδί μαθαίνει να συνεργάζεται, να κάνει φίλιες (κυρίως με το ίδιο φύλο), να τηρεί τις υποχρεώσεις του και να εντάσσεται σε ομάδες, προσπαθώντας όχι μόνο για τη μονάδα (εαυτός) αλλά και για το σύνολο.

Τέλος στα βασικά χαρακτηριστικά της παιδικής προσωπικότητας ενσωματώνονται τώρα η φιλοπονία και η παραγωγικότητα.

Το παιδί έχοντας αποκτήσει ως τώρα αυτονομία, αυτοεξυπηρέτηση και προσωπική πρωτοβουλία, επιδίδεται στην «ολοκλήρωση έργων» και «επίτευξη στόχων». Δεν αρέσκεται μόνο στο να αναλαμβάνει εργασίες αλλά σκοπός του είναι το να τις ολοκληρώνει.

(wikipedia)

# Μαθησιακές Δυσκολίες

(μη φυσιολογική ανάπτυξη)

# Μαθησιακές Δυσκολίες

Σύμφωνα πάντως με έναν ευρέως αποδεκτό από την επιστημονική κοινότητα ορισμό, "οι μαθησιακές δυσκολίες είναι ένας γενικός όρος που αφέρεται σε μια ανομοιογενή ομάδα διαταραχών οι οποίες δηλώνονται με σημαντικές δυσκολίες στην πρόσκτηση και χρήση ικανοτήτων ακρόασης, ομιλίας, ανάγνωσης, γραφής, συλλογισμού ή μαθηματικών ικανοτήτων. Οι διαταραχές αυτές είναι εγγενείς στο άτομο και αποδίδονται σε δυσλειτουργία του κεντρικού νευρικού συστήματος και μπορεί να υπάρχουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής. Προβλήματα σε συμπεριφορές αυτοελέγχου, κοινωνικής αντίληψης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης μπορεί να συνυπάρχουν με τις μαθησιακές δυσκολίες, αλλά δεν συνιστούν από μόνα τους μαθησιακές δυσκολίες. Αν και οι μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να εμφανίζονται μαζί με άλλες καταστάσεις μειονεξίας (πχ. αισθητηριακή βλάβη, νοητική καθυστέρηση, βαρή συναισθηματική διαταραχή) ή με εξωτερικές επιδράσεις, όπως πολιτισμικές διαφορές, η ανεπαρκής ή ακατάλληλη διδασκαλία, δεν είναι το άμεσο αποτέλεσμα αυτών των καταστάσεων ή επιδράσεων"(Hammill, 1990).

<https://el.wikipedia.org/wiki>

Μαθησιακές δυσκολίες	Μαθησιακά προβλήματα
εγγενείς διαταραχές του κεντρικού νευρικού συστήματος	Δεν οφείλονται σε εγγενείς διαταραχές
<b>ΔΙΑΡΚΟΥΝ:</b> καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής	Δεν διαρκούν πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα
<b>ΔΗΛΩΝΟΝΤΑΙ:</b> με σημαντικές δυσκολίες στην ανάπτυξη και χρήση ικανοτήτων μάθησης, ομιλίας, ανάγνωσης, γραφής, προσοχής ή άλλων μαθηματικών και μαθησιακών ικανοτήτων.	Δεν επηρεάζουν τις ικανότητες του παιδιού
<b>Μπορεί να εμφανίζονται μαζί με:</b> προβλήματα σε συμπεριφορές αυτοελέγχου, κοινωνικής αντίληψης, κοινωνικής αλληλεπίδρασης, ψυχοκινητικές βλάβες, νοητική καθυστέρηση, συναισθηματική διαταραχή, χαρακτηριστικές διαφορές, ανεπαρκή εκπαίδευση	Εμφανίζονται συμπεριφορές που μπορεί να είναι αποτέλεσμα αυτών των προβλημάτων

# Κατηγορίες Μαθησιακών Δυσκολιών

Το εύρος των μαθησιακών δυσκολιών είναι πολυποίκιλο. Μια απλή κατηγοριοποίηση των διάφορων τύπων μαθησιακών δυσκολιών καταλήγει σε τρεις βασικές κατηγορίες.

**Δυσκολίες λόγου και ομιλίας**

**Δυσκολίες γραπτού λόγου**

**Δυσκολίες μαθηματικού λόγου**

**Άλλες δυσκολίες.**

<https://el.wikipedia.org/wiki>

# ΛΥΘΟΙ

*«Για άτομα με μαθησιακές δυσκολίες έχουν χαμηλό δείκτη  
ημοσύνης»*

*«Για άτομα με μαθησιακές δυσκολίες δεν μπορούν να μάθουν»*

*«Οι μαθησιακές δυσκολίες θεραπεύονται»*

# Πιθανές Αιτίες

Πιθανές λοιπόν αιτίες μαθησιακών δυσκολιών πιστεύεται πως είναι:

Λάθη στη δομή του [εγκεφάλου](#)

Ελλιπής διατροφή

Χρήση [ναρκωτικών ουσιών](#)

[Κληρονομικές αιτίες](#)

Ελλιπής φροντίδα στα στάδια της βρεφικής ηλικίας του ατόμου

Ελλιπής επικοινωνία ανάμεσα σε διάφορα μέρη του εγκεφάλου

Λανθασμένη παραγόμενη ποσότητα [νευροδιαβιβαστών](#) ή δυσλειτουργία στη χρήση τους.

ammill, D.D. (1990), A brief history of learning disabilities. Στο P. Myers & D.D. ammill (Επιμ.) *Learning disabilities: basic concepts, assessment practices and instructional strategies*, Austin, TX: Pro-Ed



# ΔΥΣΛΕΞΙΑ

Η **Δυσλεξία** είναι μορφή [μαθησιακής δυσκολίας](#), κατά την οποία το άτομο, μικρής ή μεγάλης ηλικίας, παρουσιάζει δυσκολίες στην ανάλυση των [λέξεων](#) σε ακουστικές μονάδες [συλλαβικής](#) βάσης και στη σύνθεση συλλαβικών ακουστικών μονάδων σε λεκτικά σύνολα με εννοιακό περιεχόμενο. Παρατηρείται σε όλους τους πολιτισμούς που έχουν γραπτή γλώσσα και δεν έχει σχέση με τη νοητική καθυστέρηση, λόγω του ότι τα άτομα αυτά είναι πιο δημιουργικά με κυρίαρχη την δεξιά πλευρά του εγκεφάλου.

<https://el.wikipedia.org/wiki>

Δυσλεκτικά άτομα πολλές φορές αντιμετωπίζουν πρόβλημα δυσκολίας ή ανόητης στο να αντιληφθούν τις ομοιότητες των αρχικών ήχων των λέξεων. Γίνεται π.χ. ένας δυσλεκτικός να μην αντιλαμβάνεται το διπλό ήχο στο συμφωνικό πλεγμα των λέξεων π.χ. "κλαίει", "βάλτος" και για αυτό να διαβάζει ή να γράφει "κλαί", "βάτος".

Ενώ η δυσλεξία εκδηλώνεται ως αδυναμία ακουστικής σύλληψης και διάκρισης φθόγγων, με αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν φθόγγους που μοιάζουν ηχητικά μεταξύ τους, όπως α-ο, ο-ου, ε-ι. Πρόβλημα μπορεί να παρουσιάσουν και με την οξύτητα άλλων φθόγγων, όπως:

βάρος - φάρος, φόβος - βαφή

θάσος - θάσος, δεσμός - θεσμός

σώζω - συζήτηση - σύζευξη

Περίπτωση αδυναμίας οπτικής αντίληψης, τα δυσλεκτικά άτομα δεν μπορούν να παρατήσουν στη μνήμη τους τις λεπτές διαφορές μεταξύ μερικών γραμμάτων, μορφών ή σχημάτων, π.χ.:

γράμματα: α - ο, ε - ω, β - φ, β - θ, γ - χ, ζ - ξ, ει - ιε, αι - ια

αριθμοί: 7 - 1, 6 - 9, 5 - 3, 2 - 3, 8 - 4, 45 - 54, 23 - 32, 36 - 63

γράμματα και αριθμοί: ρ - 9, ε - 3, κ - 4, οι - 10

edia)

ίσης:

Αντιμεταθέτουν γράμματα, συλλαβές, λέξεις (π.χ. πότρα αντί πόρτα)

Παραλείπουν γράμματα, συλλαβές, λέξεις (π.χ. πόρι αντί ποτήρι)

Προσθέτουν γράμματα, συλλαβές, λέξεις (π.χ. δορόμος αντί δρόμος)

Παρατονίζουν γράμματα, συλλαβές, λέξεις (π.χ. σπιτί αντί σπίτι)

Παραφθείρουν λέξεις (π.χ. μάλβι αντί μολύβι)

Ακρωτηριάζουν λέξεις (π.χ. τπζια αντί τραπέζια)

Διαβάζουν κατά πιθανότητα (π.χ. τραπέζι αντί τρέχω καθώς και οι δύο λέξεις ξεκινούν από **τρ**, ή βιβλίο αντί αναγνωστικό καθώς αν και πρόκειται για διαφορετικές ηχητικά λέξεις υπονοούν ομοειδές αντικείμενο)

Γράφουν με κατοπτρική γραφή (π.χ. Ιίτνος αντί Ντίνος)

# Αντιμετώπιση της Δυσλεξίας

Η αξιολόγηση θα είναι το πρώτο βήμα για να βοηθηθεί το παιδί ή το νεαρό άτομο προκειμένου να ξεπεράσει τις δυσκολίες του.

Μετά από αυτή την αξιολόγηση, ο καταρτισμένος εκπαιδευτικός μπορεί να προσαρμόσει το διδακτικό του πρόγραμμα στις ειδικές μαθησιακές ανάγκες του παιδιού, προκειμένου να ενισχύσει την αυτοπεποίθησή του, τα κίνητρα και τις στρατηγικές διεκπεραίωσης της μάθησης.

# Dyslexia NYC

71 West 23rd Street, Suite 1527

New York, NY 10010

Telephone (212) 691-1930

Fax: (212) 633-1620

Email: [info@nybida.org](mailto:info@nybida.org)

Website: [www.nybida.org](http://www.nybida.org)

# Αυτισμός

Ο **Αυτισμός** είναι μια σοβαρή [αναπτυξιακή διαταραχή](#), που χαρακτηρίζεται από μειωμένη κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία, καθώς και από περιορισμένη, επαναλαμβανόμενη και στερεότυπη συμπεριφορά. Όλες αυτές οι ενδείξεις ξεκινούν πριν το παιδί γίνει τριών ετών.

Ετη διαταραχή του αυτισμού εμπλέκονται διάφορες εγκεφαλικές δομές με τρόπο που δεν έχει διασαφηνιστεί επαρκώς. Οι δύο άλλες διαταραχές του φάσματος του αυτισμού (ASD) είναι το [σύνδρομο Άσπεργκερ](#), στο οποίο δεν παρατηρείται καθυστέρηση στη γνωστική ανάπτυξη και τη γλώσσα, και η [Εκτεταμένη διαταραχή της ανάπτυξης - Μη προσδιοριζόμενη αλλιώς](#) (PDD-NOS), όπου [διαγνώσκεται](#) όταν δεν πληρούνται επαρκώς τα κριτήρια για τις άλλες δύο διαταραχές.

## *"Red flags"*

*may indicate your child is at risk for an autism spectrum disorder. If your child exhibits any of the following, please don't delay in asking your pediatrician or family doctor for an evaluation:*

No big smiles or other warm, joyful expressions by six months or thereafter

No back-and-forth sharing of sounds, smiles or other facial expressions by nine months

No babbling by 12 months

No back-and-forth gestures such as pointing, showing, reaching or waving by 12 months

No words by 16 months

No meaningful, two-word phrases (not including imitating or repeating) by 24 months

Any loss of speech, babbling or social skills at any age

# Διαταραχές αισθητηριακής ολοκλήρωσης

Η αισθητηριακή ολοκλήρωση είναι μια εγγενής νευροβιολογική διαδικασία που αφορά την ολοκλήρωση και αποκωδικοποίηση του αισθητηριακού ερεθίσματος στον εγκέφαλο.

Σε αντίθεση η δυσλειτουργία της αισθητηριακής ολοκλήρωσης είναι μια διαταραχή κατά την οποία τα αισθητήρια δεδομένα δεν οργανώνονται κατάλληλα στον εγκέφαλο και αυτό μπορεί να προκαλέσει διάφορα προβλήματα στην ανάπτυξη, στην επεξεργασία της πληροφορίας και στη συμπεριφορά του παιδιού.

(www. Wikipedia)



# Ελλειμματική προσοχή / Υπερκινητικότητα

Η **ελλειμματική προσοχή / υπερκινητικότητα** - ΔΕΠΥ (Attention-Deficit Hyperactivity Disorder - ADHD) αποτελεί μία συστηματική συμπεριφορά του ατόμου που απαντάται συχνά κατά την παιδική ηλικία και ορίζεται από πληθώρα ειδικών ως διαταραχή, από αμερικούς δε αναφέρεται και ως επιδημία, καθώς θεωρούν πως ως διαταραχή αφορά σεβαστό μέρος του παιδικού πληθυσμού. Εκδηλώνεται σε όλες τις εθνότητες, φυλετικές ομάδες και κοινωνικές τάξεις. Εμφανίζεται νωρίς στην αναπτυξιακή πορεία του ατόμου και επηρεάζει την ικανότητά του να συγκεντρώνεται σε αυτό που το βάζουν να κάνει.

# Αιτιολογία

Οι επιστήμονες συμφωνούν στο ότι η ΔΕΠΥ δεν είναι αποτέλεσμα ενός μεμονωμένου παράγοντα. Η κληρονομικότητα, η έκθεση σε τοξικούς παράγοντες και ο τραυματισμός του εγκεφάλου φαίνεται να αποτελούν τα σημαντικότερα αίτια, ενώ άλλα όπως η διατροφή ή η κακή γονεϊκή μέριμνα είναι ήσσονος σημασίας ή δεν επηρεάζουν καθόλου την εκδήλωση της διαταραχής.